

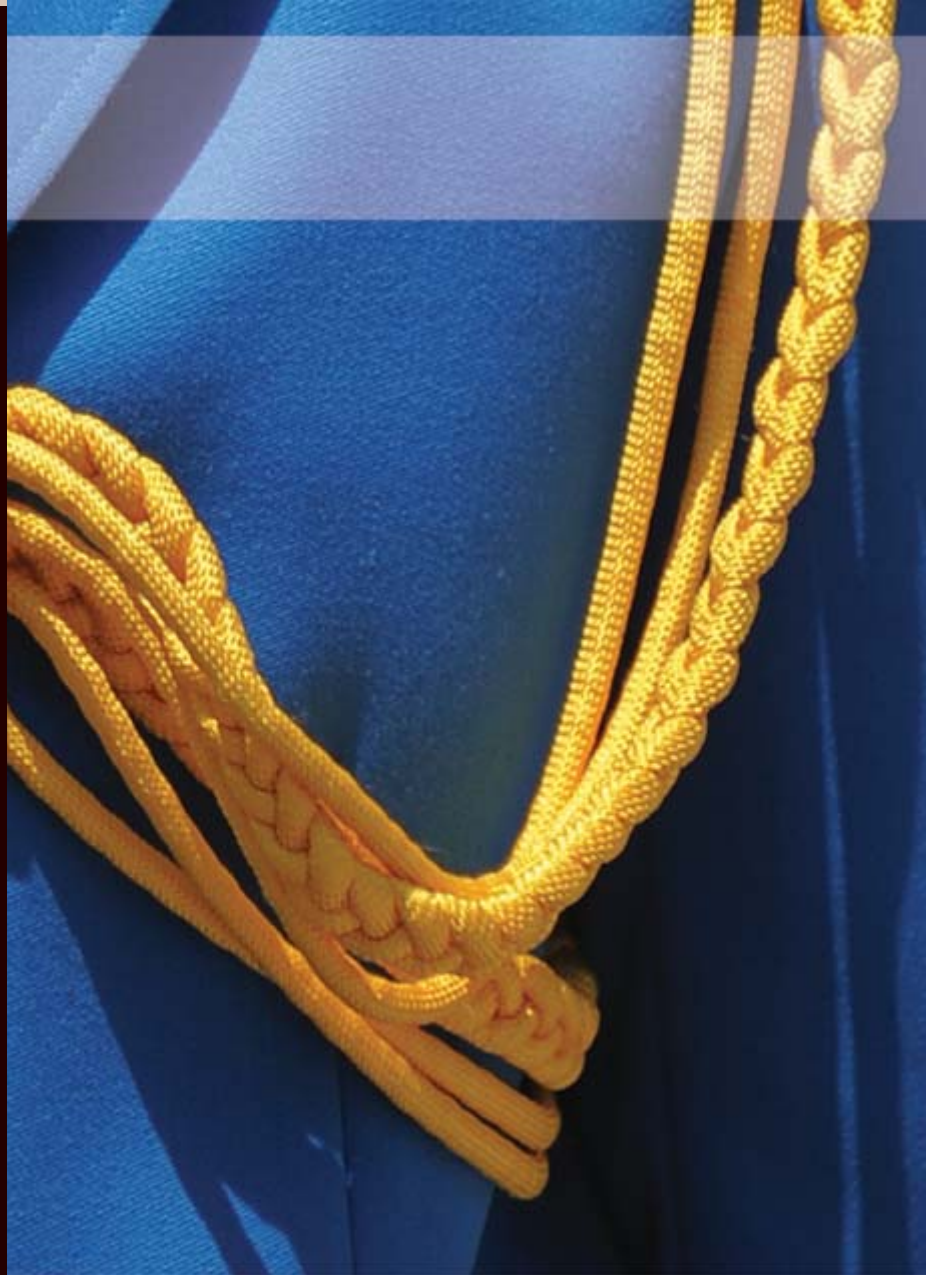
Три именице – три епитета.

Довољно да опише све оно што припадници Гарде Војске Србије осећају кад говоре, или размишљају, о својој јединици.

Од оснивања прве гардијске јединице у Књажевској Србији, маја 1830. године, од Гвардије књаза Милоша до данас, те три речи осликавају Гарду, као и стотине и стотине страница исписаних о тој елитној јединици српске војске и државе.

У свакој војсци гарда представља елиту, најбољи и најопремљенији њен састав, њен репрезентативни, „изложбени“ део. У српском народу, Гарда је срж војске, њена суштина. Основана пре српске војске, у време док Србија још није била самостална, Гвардија је у народу, жељном слободе, виђена као ослонац, око кога ће тек настати снажна народна војска, способна да оствари националне снове.

Тај дух остао је жив и данас. Бреме најбоље јединице, састава с којим се сви с поносом поистовећују, Гарда носи часно и заслужено.

180 ГОДИНА ГАРДЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ЧАСТ, ОБАВЕЗА, ПОНОС

Непрекидно под будним оком јавности, Гарда Војске Србије од свог последњег преименовања, 30. новембра 2006, носи бреме, или ореол, елитне, репрезентативне јединице Војске Србије.

Можете ли нам, господине генерале, рећи нешто више о најзначајнијим успесима Гарде у протеклом периоду, којим оправдавате тај високи реноме?

– Репрезентативност Гарде Војске Србије носе њени задаци. Ова јединица је непосредно потчињена начелнику Генералштаба, чиме се, на најбољи начин, одликова и место Гарде у систему одбране. Гарда је одувек извршавала протоколарне и задатке из области обезбеђења највиших државних и војних руководилаца. Под садашњим називом функционише од 30. новембра 2006, када нам је додељена војна застава, коју с поносом чувамо у просторијама Гарде. Тада смо добили и смернице које смо до краја испоштовали. Гарду данас чине углавном професионалци, веома мали број је војника на одслужењу војног рока који су углавном ангажовани у протоколарним задацима. Управо ове године и нама је акценат на даљој професионализацији целокупне јединице, а пре свега Почасног

батаљона. Нема никакве сумње да ћемо и тај задатак у потпуности реализовати. С повећавањем међународне сарадње Војке Србије, отварањем Србије према свету, број државника који посећује нашу земљу неупоредиво се повећао у односу на ранији период. Велики број министара одбране, највиших државних и војних званичника, посетио је последњих година Србију и сви су они, прво, извршили смотру наше почасне јединице. Прво су се сусрели с нама. Зато је веома важан утисак који остављамо током дочека и испраћаја страних делегација. Такви сусрети су прилика да припадници Гарде допринесу повећању угледа наше земље и Војске у свету. С поносом могу да истакнем да смо достојно репрезентовали Војску Србије и државу тиме што смо све задатке, посебно оне од државног значаја, реализовали беспрекорно и што су све оцене које смо у међувремену добијали за показану обученост, од највишег војног и државног врха биле одличне.

Јединица, попут ове којом командујете, има и додатне обавезе. Тако је било и током трансформације Војске, када је Гарда, по традицији, предњачила. У којим сегментима и областима трансформације је Гарда била најзапаженија?

ослоњених на нас. То су задаци опште логистике, превоза, здравственог збрињавања... До сада није било озбиљнијих проблема у извршавању свих тих задатака. Гарда у про-

Велики број министара одбране, највиших државних и војних званичника, посетио је последњих година Србију и сви су они, прво, извршили смотру наше почасне јединице. Прво су се сусрели с нама. Зато је веома важан утисак који остављамо током дочека и испраћаја страних делегација. Такви сусрети су прилика да припадници Гарде допринесу повећању угледа наше земље и Војске у свету. С поносом могу да истакнем да смо достојно репрезентовали Војску Србије и државу тиме што смо све задатке, посебно оне од државног значаја, реализовали беспрекорно и што су све оцене које смо у међувремену добијали за показану обученост, од највишег војног и државног врха биле одличне.

ПРИПАДНОСТ Г

Пет година командовати Гардом Војске Србије значи немати права на грешку. Командовање том јединицом подразумева и нијансу више, посебно ако се има у виду да је то било време захуктале реорганизације и трансформације војске, у коме је Гарда, већ по традицији, имала обавезу да буде међу најуспешнијим саставима.

– Од Гарде се, по правилу, тражи за нијансу више од других јединица. Било је логично очекивати да ова јединица у реформе крене раније и ефикасније од других. То смо схватили на време, па смо протеклих година, својим радом и односом према свим задацима, како на плану војних почаста, односно протоколарних обавеза, тако и у процесу обуке војника и професионалног састава, допринели трансформацији Војске и подизању њеног угледа у земљи и свету. Гарда је током реорганизације Војске и сама претрпела извесне измене. Реформисала се и по обиму задатака које обавља и по томе што је преузела неке обавезе, које су раније припадале другим јединицама. Ту, пре свега, мислим на задатке из области логистике, што је од нас захтевало промене у организацији и прилагођавање новом систему рада. Логистички задаци су, сами по себи, веома разноврсни и одговорни. Од тога како се они изврше, зависи ефикасност других јединица и састава Министарства одбране и Генералштаба ВС,

теклом периоду није имала ниједан ванредни догађај. Тај податак посебно истичемо јер показује врхунски ниво оспособљености јединица. Не треба посебно доказивати колико напора улажемо у постизање тог циља, ако се зна да приликом превоза страних војних делегација у посети Србији пређемо стотине хиљада километара, да смо ангажовани и на превозу припадника Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије.

Пред Гарду Војске Србије свакодневно се постављају специфични, веома одговорни и значајни задаци, што од свих њених припадника тражи много одрицања, ентузијазма и напора. Предуслов за ефикасно извршавање свакодневних обавеза свакако је и висок ниво оспособљености и обучености свих припадника Гарде. Господине генерале, како оцењујете обуку и достигнути степен оспособљености у јединицама Гарде?

ГАРДИ ОБАВЕЗУЈЕ

– Свакако да је обука један од сегмената нашег рада коме је увек придаван веома велики значај. Гарда је у сваком погледу репрезент Војске Србије, па то мора бити и у обуци. У том смислу ми смо схватили и задатке који проистичу из новог Упутства за обуку. Мислимо да то упутство може да функционише, да су задаци реални и да се могу испунити. Оно се може примењивати у обуци војника, али и професионалног састава. Ја сам читав радни век провео у трупи. Добро знам да од ефикасности и квалитета обуке у највећој мери зависи и успешно извршавање задатака. Обука нам омогућава да извршавамо све задатке тако квалитетно. На крају крајева, колико се у овој јединици поклања пажња обуци, доказ је и то што смо изузети из редовног, уобичајеног система оспособљавања у Војсци Србије. Наши војници у Гарду долазе пре него што заврше процес обуке у центрима за обуку и овде настављају да се оспособ-

љавају за специфичне задатке давања војних почести. Кроз ову јединицу годишње пролазе на стотине младих војника, за последњих неколико година оспособили смо хиљаде оних који су, након одслужења војног рока, напустили јединицу с осећањем да је све то имало смисао, да су имали шта да науче и да су постали део јединице којом могу да се поносе. Сви они с нескривеним задовољством истичу припадност Гарди и понављају максиму по којој је једном гардиста увек гардиста. Свака генерација војника реализовала је покретно логоровање, све контроле претпостављене команде су позитивно оцењивале обуку у Гарди. Гарда живи 24 сата, у њој се задаци извршавају непрекидно. То је сплет задатака чији терет несумњиво носе професионални припадници, како у погледу обезбеђења, логистике, тако и свих других обавеза. Са свим припадницима Гарде реализовали смо штабне ратне вежбе, које су показале да су оспособљени за извршавање најразличитијих задатака. Припадници 25. ба-

Нема никакве сумње да су задаци које извршавамо високоризични и стресни. То потврђују и повремени медицински систематски прегледи наших припадника. Успешна борба са стресом и навикавање на стресне ситуације свакако подразумевају висок ниво обучености и припремљености за задатке које имамо. Оно на шта посебно упозоравам припаднике јединице којом командујем јесте потреба непрекидног усавршавања. То је део наше обуке, ми се усавршавамо у земљи и у иностранству, похађамо курсеве страних језика, и у свим тим активностима доприносимо подизању угледа Војске.

180 година Гарде

таљона војне полиције, од којих се очекује врхунско извршавање задатака обезбеђења али и војнополицијских задатака, такође су максимално обучени, с изразитим нивоом психофизичке кондиције. Дали смо и већи значај физичкој обуци, управо због оптерећења које их свакодневно очекује. Делови наших јединица увек су на полигонима. На многобројним гађањима и тактичким вежбама сви припадници Гарде исказују висок ниво прецизности и умешности у руковању првенствено пешадијским, али и оружјем специјалних јединица.

За Гарду влада велико интересовање младића који желе да се баве војним позивом. Много је кандидата за професионалне војнике који своје прве војничке кораке желе да начине управо у јединици којом Ви командујете. Има ли и девојака?

– Од следеће године у нашој јединици радиће само професионалци. На наш курс за пријем професионалних војника јавио се велики број кандидата, од којих је мно-

го и наших бивших војника. Они добро знају колико су тешки задаци које извршавамо и колико је напора потребно да се оспособе за рад у овој јединици. Специфични су и критеријуми које треба да задовоље кандидати за пријем у Гарду и то не треба никог да чуди.

Припадници јединице којом командујете у остваривању својих одговорних задатака, немају право на грешку. Господине генерале, како се Ви и Ваши потчињени борите са стресом, који несумњиво чини саставни део свакодневног посла припадника Гарде?

– Нема никакве сумње да су задаци које извршавамо високоризични и стресни. То потврђују и повремени медицински систематски прегледи наших припадника. Успешна борба са стресом и навикавање на стресне ситуације свакако подразумевају висок ниво обучености и припремљености за задатке које имамо. Оно на шта посебно упозоравам припаднике јединице којом командујем јесте потреба непрекидног усавршавања. То је део наше обуке, ми се усавршавамо у земљи и у иностранству, похађамо курсеве страних језика, и у свим тим активностима доприносимо подизању угледа Војске. Инсистирање на оспособљавању из познавања информационалних технологија није само себи циљ. Рачунар није украс наших столова, већ средство ефикаснијег и успешнијег рада. У сваком случају, само непрекидно школовање омогућава стално напредовање. Нема никакве потребе доказивати да и добра организација рада смањује стрес, баш као и спремност на извршавање предвиђених задатака. Јасно прописивање дужности и обавеза, смањење непознаница у послу и висока уређеност система смањују ниво стреса. Наши припадници знају за шта одговарају, за шта су задужени и које задатке извршавају. Припадници Гарде често морају тренутно да реагују, не само у безбедносном смислу, већ и у задацима логистичког карактера. У нашој јединици је велика количина софистициране модерне технике, ту је много различитог оружја, ми смо навикли да живимо са стресом.

С друге стране, припадност Гарди подразумева велику част. Сви ми који чинимо овај састав свесни смо велике одговорности с којом се носимо. На сваком месту и у сваком тренутку то морамо имати у виду. Нема никакве сумње да срећени односи у породици у великој мери помажу да задатке које имамо у јединици извршавамо максимално ефикасно, са што мање стреса. Лично се трудим да радне обавезе не доносим у породицу, да супругу, сина и кћерку не оптерећујем својим пословима и задацима. Наравно, постоји повратна веза у којој срећени породични односи повољно делују на пословне успехе и обрнуто.

Војске Србије

Значај Гарде и задатака које њени припадници обављају изискује и одговарајући квалитет наоружања и опреме. Поред свих врста пешадијског оружја, Гарда је опремљена и најмодернијим специјалним наоружањем и војном опремом. У којој мери сте задовољни достигнутом нивоом опремљености јединица Гарде?

– Достигнути ниво опремљености Гарде показује да ова јединица има велики значај за Војску. Ми поседујемо стандардно пешадијско оружје и наоружање специјалних јединица. То је и кад се ради о возном парку. Наша возила су нова, модерна, посебно она из путничког програма. Посебно истичем да смо, после пола века, успели да набавимо нове инструменте за Оркестар Гарде чијом се виртуозношћу дичимо. Наш оркестар је и прошле године учествовао на многобројним концертима и музичким дешавањима у нашој земљи и у иностранству.

Возни парк Гарде чине и луксузне лимузине, у којима су се некад возили Тито и његови гости. Данас су то музејски експонати који се чувају у Гарди. У каквом су стању та возила?

– Луксузна путничка возила, мерцедеси, ролс ројс и друга возила музејске вредности чувају се у Гарди, али нису наша својина. То је национално благо које треба сачувати као сведочанство једног времена. Сада се у нашем возном парку, који обезбеђује ефикасно извршавање превоза страних војних делегација налазе *аудији, шкоде, најновије вектре, ландровери, пухови*. Старост возног парка није органишавајући фактор у извршавању задатака.

Гарда Војске Србије наставља традицију дугу готово два века. Од самог почетка, гардијске јединице су чинили елитни припадници војске, најспремнији и најобученији за различите, специфичне задатке. И данас је тако, што на изванредан начин обавезује све

оне који су у саставу или желе да буду део Гардијске бригаде. Колико припадници јединице којом командуете знају о њеном историјату?

– Гарда наставља традиције свих гардијских јединица на простору Србије. Дан Гарде – 6. мај враћа нас у време њеног формирања и напоре књаза Милоша да окупи највиђеније младиће тог доба у своју Гвардију. То је и прилика да наши припадници још једном осете понос што припадају јединици с таквом и толиком традицијом. Наравно, сви ми знамо историју Гарде, али је лично сам више окренут будућности него прошлости. Историја јединице служи за очвршћивање морала, за јачање духа, али тек окретање будућности и опредељење за стално усавршавање и сазнавање новог омогућава одржање корака. С тим у вези, наглашавам да сам и приликом одласка у иностранство имао прилику да сагледам вредности сличних јединица у најразвијенијим армијама, да сагледам њихова искуства и проценим достигнути степен обучености. ■

Поручник пешадијског
гардијског батаљона
1886. године,
акварел Павла Васића

Настанак и развој Гарде у Србији тесно су повезани са стварањем и развијањем српске војске и српске државе. Први кораци ка организацији регуларне српске војске почињу током Првог устанка, када је у време примирја 1808. године установљен један батаљон „регулаша“. Спомиње се и јединица састављена од неколицине потпуно униформисаних пешака – српска гарда (Сервес-Гарде) која је чувала Совјет. У време Првог српског устанка постојала је група „момака“ који су пратили Карађорђа и за које су се набављале нарочите капе по којима су се разликовали од других устаника.

Спомен –
медаље
Краљеве
гарде

КЊАЖЕВСКА ГВАРДИЈА

После пораза Турске у рату са Русијом 1829. године, кнез Милош долази на идеју да оформи војне јединице по угледу на руску гарду, у то доба елитни војни састав у Европи. На основу права стечених Букурешким миром и Акерманском конвенцијом, те нових уговора по којима је Србија стекла пуну аутономију, кнез формира личну стражу, „Књажевску гвардију“ чиме поставља темељ регуларној српској војсци, али и оружаног сили оданог владару и спремној да брани његов престо.

Наредбом из 1829. године тражио је од нахијских старешина „да му одређени број младића стаситих и гледних упишу и до Ђурђев-дне идуће године у Пожаревац пошљу“, наговештавајући родитељима да ће ови уписани гардисти „кроз школу проћи како би се научили читању и писању и тиме спремили за будуће чиновнике и старешине народне“. Крајем априла 1830. у Пожаревац су приспела 73 младића, које је кнез одмах обукао „у нове мундире који су за њих раније спремлени били“ и дао им назив „кадети“. Главни командант био је Тома Вучић-Перишић, „главни сердар војени и шеф Књажевске Гарде“, а непосредне старешине били су капетан Илија Момировић и Миленковић. Кадети су одмах кренули у „Гвардиску школу“, где су се пре подне учили читању и писању, а после подне бавили војним вежбањем.

Гардисти су први велики наступ имали приликом свечаности организоване поводом читања Хатишерифа на Ташмајдану 30. новембра 1830. године. У кнежевој пратњи била је и униформисана Књажевска гарда. „Ми смо војници стајали пред црквом упарађени. Из Цркве је Књаз пошао ка Ташмајдану у Палилули, где је била подигнута трибуна на којој је књаз с великашима и с Пашом београдским стајао, и око које смо се ми војници упарадили. ... Кад је то објављено ми смо војници опалили плотун из пушака.“

У пролеће 1831. године регрутована је још једна чета – Друга Гарда, која је становала у Пожаревац. Исте године кнез Милош је преузео музички ансамбл – „банду“ од свога брата, господара Јеврема, и обукао их у китњасте мундире по угледу на европске војне музике. „С бандом смо марширали први пут из Београда у Топчидер, кад се Госпођа

Савка Књажева ћер удала за Јована Николића родом из Маџарске.“

Пошто је 1832. установљена Коњичка гарда, „Књажевско-гвардијски коњички ескадрон“ од 50 младића, „... од 20 година, нежењени, одрасли, гледни, здрави, не пијаница и не ветрогоње но стални људи“ број гардиста, са одељењем у Крагујевцу повећан је на 200. Командант Књажевског гвардијског коњичког ескадрона био је „ритмајстор“ (капетан) Коста Хранисављевић.

Тиме је постављен темељ регуларној војсци сталног кадра, која је 1833. била подељена у пет одељења распоређених у Крагујевцу, Пожаревац, Топчидеру и Ђуприји: прва и друга „Књажевска пешачка гвардија“, „Књажевски гвардисти коњички ескадрон“, одељење „старијих војника“ уписаних још 1825. године и војна музика „Књажевско-српска банда“. Поред ових јединица, уз кнеза Милоша стално су се налазиле и две нерегуларне формације: пешачка – кнежеви пандури и коњичка – кнежеви момци.

За врло важан пут султану у Цариград 1835. године, коме је ишао да захвали на примљеним знацима кнежевог достојанства, кнез Милош је опремио један вод коњаника „козака“, који су га пратили као нека врста телесне гарде.

У лето 1837. године кнез Милош је образовао специјално одељење коњичке гарде. То је била његова свита за најсвечаније прилике. Ови младићи, одабрани из свих нахија, узети из „отмених“ кућа, наочити, храбри и одважни, богато одевени у турска одела и раскошно наоружани, чинили су телесну кнежеву стражу. „Момачка“ служба у кнежевом конаку биће расадник будућих чиновника, народних старешина и носилаца највиших звања у земљи. Овај принцип потрајаће све до скорашњих времена и многи гардијски официри оствариће врло успешну војну каријеру чак и у много каснијим временима и потпуно друшћивом поретку.

Указом од 12. маја 1838. кнез Милош установио је команду Кнежевске гарде. Тај датум био је записан и на застави која је гарди тада додељена. Отада је тај датум сматран као дан оснивања Гарде. Њега ће поштовати и династија Карађорђевић. После Првог светског рата, по новом календару,

Козак кнеза Милоша
1835. година,
акварел Павла Васића

дан Гарде прослављао се 25. маја. Занимљиво је да је после Другог светског рата тај дан узет за рођендан маршала Тита.

У доба владавине кнеза Александра Карађорђевића Гарда не постоји као посебна јединица. Мађарски глумац Габор Егрешки сведочи о српској војсци током свог боравка у Београду 1850. „Српска стална војска састоји се од два батаљона пешадије, једног ескадрона коњице и једне батерије артиљерије. Другог посла немају, сем што држе стражу око кнежевог двора. Сви су на руски начин организовани и одевени.“

Стога је једна од првих брига кнеза Милоша, по повратку у Србију 1859. године, била да формира личну, телесну гарду. Коњички потпоручник Јован Варјачић одабрао је 12 угледних момака међу коњаницима и довео их на стан и храну у Кнежев конак. Такође пажљиво одабрани коњи за ове гардисте смештени су у кнежеву коњушницу. Са посебном пажњом кнез Милош униформисао је гардисте у нове мундире, по угледу на хусарске. Тиме је утврђен изглед гардијске униформе, која се није битније мењала до почетка Другог светског рата.

Дужности ових гардиста биле су: „у свако доба непремјено и тачно извршавати заповести Његове Светлости“, које су увек усмено давале командиру: о правима гардиста тада се није размишљало. Њихов први наступ био је на Тодорову суботу, на дан кнежевог рођења (24. фебруара) 1859. када су пратили кнезове Милоша и Михаила на причест у Палилулску цркву.

Указом од 13. јула 1864. кнез Михаило је дотадашњу групу гардиста преименовао у гардијски вод. Гарда је обављала дворску службу и пратила владоца (кнеза) у свим приликама. Састојала се од једног командира – потпоручника или поручника, два поднаредника од којих један био на дужности писара, четири каплара, 20 простих редова и једног трубача. За командира тог гардијског вода постављен је поручик Коста Јанковић, родом из Каравлашке. Својим учешћем вод је допринео прослави педесетогодишњице Другог устанка, 23. маја 1865. у Топчидеру, пратећи кнеза и кнегињу од двора до Топчидера.

Када је отишао да од султана прими ферман о турском повлачењу из градова, кнез Михаило је, попут свог оца, на пут у Цариград повео и пет гардиста предвођених наредником Костом Мићићем, под командом поручника Јанковића. Српску делегацију у Цариграду са кнезом Михаилом на челу у априлу 1867. године овековечио је чувени цариградски фотограф Паскал Себа (Pascal Sebah). Пратећи књаза приликом предаје кључева београдске тврђаве на Цвети, 6./18. априла 1867, гардијски вод уписао се у једну од најважнијих страница српске историје 19. века.

180 година Гарде

Српска делегација са кнезом Михаилом у Цариграду, 1867. године

Нажалост, трагични крај кнеза Михаила годину дана касније, 29. маја 1868. у Кошутњаку, гардисти нису могли да спрече јер су по изричитој кнежевој наредби остали да чекају кнеза код топчидерске капије одакле је он намеравао да се на коњу врати у варош.

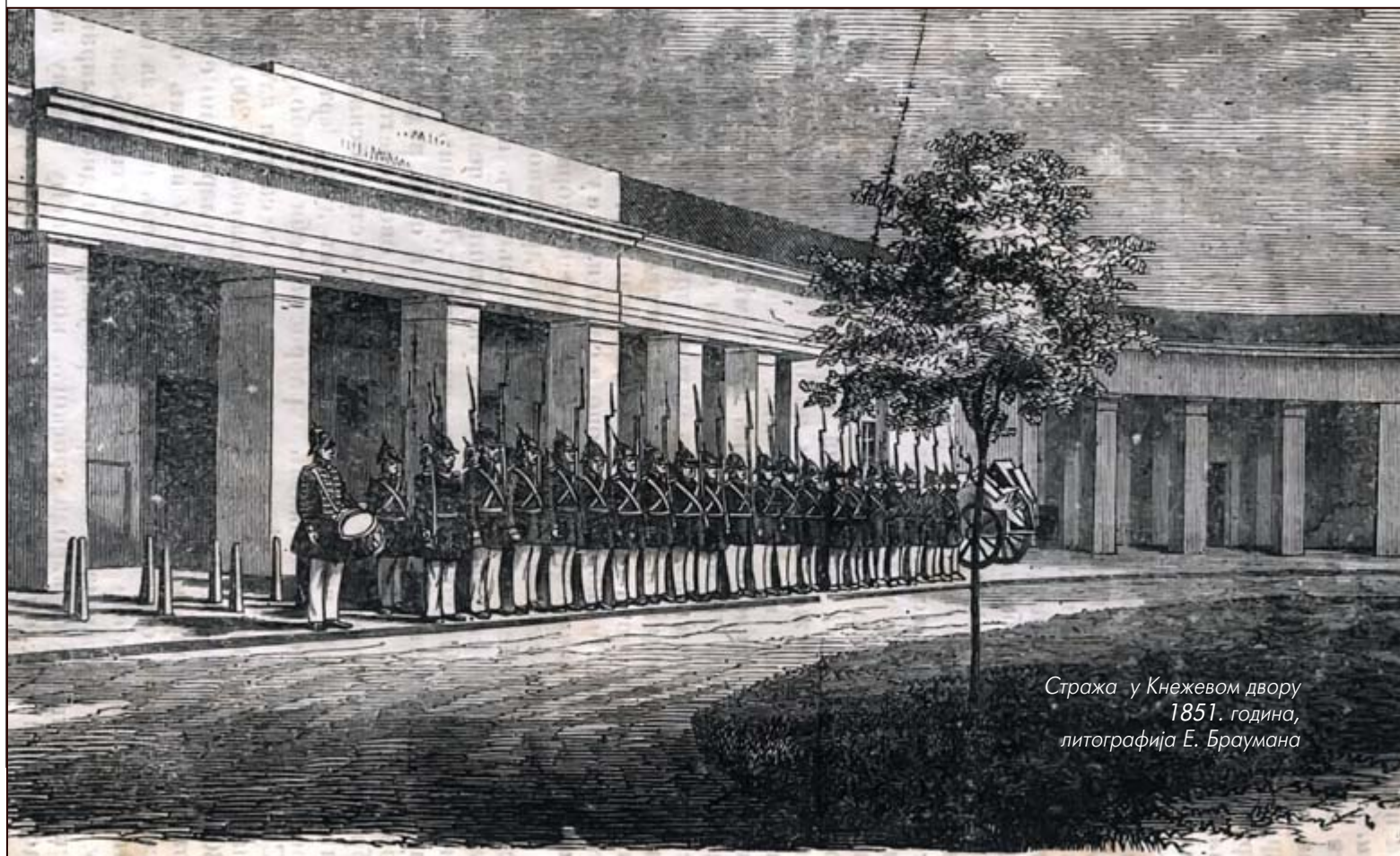
Своју улогу непосредне заштите владара гардијски вод имао је и под кнезом

Миланом. У свити која прати кнеза Милана у Цариград 1874. године налази се неколико гардиста, сада под командом капетана Цветка Павловића.

Са увећањем целокупне војске постепено се повећавала и гарда. Тако је 24. фебруара 1875. гардијски вод формиран као Први гардијски ескадрон. На Цвети, 6. априла, потпуно формиран ескадрон пр-

ви пут је пратио кнеза Милана у град на свечаност обележавања шездесет година Таковског устанка.

Током српско-турских ратова 1876–1878. гардијски ескадрон прати и обезбеђује кнеза. О изгледу гардиста из тог периода сведочи фотографија Јанка Вукмановића, који је у униформи гардијског поднаредника. ■

Стража у Кнежевом двору
1851. година,
литографија Е. Браумана

Краљ Милан, 1882
портрет Стеве
Тодоровића

КРАЉЕВА ГАРДА

Проглашењем Србије за краљевину и променом њеног државног ранга 1882. године, значај Гарде нагло је порастао. Поред улоге потпоре и заштите суверена и последње одбране краља и његове породице, Гарда постаје оличење и симбол националног јединства и историјских стремљења.

Као краљ, Милан Обреновић настојао је да гардијској униформи обезбеди још већи значај. Због тога ће се, по угледу на европске гарде, за краљеву гарду бирати елитни и најизгледнији (коњички) официри, спремни и у војном и у друштвеном смислу. Списак официра у *Споменици на шездесетогодишњицу гарде*, који су од 1878. до 1898. године служили у краљевској гарди, најбоље илуструје жељу краља Милана да ова специјална јединица има највише место и ранг. За широку јавност гардијска униформа добија одлике изузетног статуса, а за војнике постаје ствар престижа. Продире чак и у женску моду и постаје обележје националног поноса.

„Новом формацијом целокупне војске“ од 31. јануара 1883. гардијски ескадрон добија назив *Гарда Краљева* и попуњује се одабраним регрутима из свих пет дивизијских области пошто претходно у својим ескадронима прођу ескадронску обуку. Гардијски ескадрон образовао је засебну команду и био је непосредно потчињен првом краљевом ађутанту. Попуњавање је било „равномерно из осталих ескадрона, отресним и ваљаним једногодишњацима“.

Како је краљева гарда стално увећавана, указом од 2. августа 1893. подигнута је на ниво пука – постала је Гардијски пук (од два ескадрона: 1. и 2.).

Значајан моменат у животу Краљеве гарде била је прослава шездесетогодишњице од оснивања, која је одржана маја 1898. године. Величанствени скуп одржан је у за ту прилику посебно декорисаном кругу гардиј-

Командант Краљеве
гарде, пуковник
Александар
Константиновић,
фотографија
снимљена на
прослави
шездесетогодишњице
Краљеве гарде

180 година Гарде

Служба гардиста, Александар и Ђорђе Карађорђевић у кочији

ске касарне код Славие, на коме су учествовали краљ Александар, краљ Милан као командант активне војске, активни и пензионисани генерали, председник Владе Владан Ђорђевић са министрима, митрополит Инокентије са свештенством, државни функционери, некадашњи активни и резервни гардијски официри. После смотре и свечаног помена свим изгинулим и умрлим официрима и војницима, краљ Александар доделио је гарди орден *Белог орла петог реда* и сам га прикачио на копље заставе. Затим је обелодањен

указ о увођењу спомен-медаље поводом јубилеја Гарде. После дефилеа Гардијског пука командант пуковник Константиновић предао је споменицу краљу, а он официрима.

Почетком 1899. године Гарда је повећана још једним (трећим) ескадроном (Београд, Ниш, Крагујевац), а у априлу и четвртим. Почетком јуна 1901. године коњички пук Краљеве гарде преименован је у четврти коњички пук краљице Драге, а команда Краљеве гарде претрпела је битну измену. Указом од 2. јуна 1901. фор-

мирана је нова команда Краљеве гарде, која се састојала из штаба команде, једне чете пешадије и једног ескадрона коњице. Том приликом прописана је нарочита униформа за пешадијску чету.

Служба је била тако подељена да је ескадрон давао партију на коњима и дворску стражу, а чета само дворску стражу. Доцније, ескадрон је давао само унутрашњу дворску стражу и партију на коњима.

Реформом војске 1883. предвиђена је њена нова формација која је значила укидање народне војске и стварање сталног кадра првог, другог и трећег позива. Оформљено је 15 пешадијских батаљона, у свакој дивизијској области по три, и гардијски пешадијски пук (1885), састављен од пет батаљона (XVI, XVII, XVIII, XIX, XX), од којих се по један налазио у свакој од области.

Током реорганизације војске 1898. сви гардијски пешачки батаљони прерасиће у пукове, али ће већ 1899. године они бити укинати. Укидањем коњичког пука Краљеве гарде 1901. године, развој Гарде као значајније војне формације је заустављен, а она је сведена на величину јединице (пешачку чету и коњички ескадрон) довољне за непосредну заштиту владара и церемонијалне прилике.

У драматичним догађајима 29. маја 1903. Краљевој гарди била је намењена незахвална улога. Морала је у двору да брани краља Александра Обреновића од завере, али свог владара није успела да спасе од трагичне погибије. Неколико дана касније коњичке фанfare Гарде поздравиће долазак новог краља, Петра Првог Карађорђевића на престо Србије.

За време ослободилачких ратова 1912–1913. и 1914–1918. године и Кра-

Велика Партија, краљ Петар I у аутомобилу у Скопљу, 1912,

Војске Србије

љева гарда је учествовала у борбама, а само мали део задржан је да стално прати врховног команданта краља Петра и престолонаследника Александра, и да им буде лична заштита. Официри су били распоређени на дужности у оперативне јединице, где су многи положили животе. У тешким данима повлачења српске војске кроз Албанију 1915. године, Краљева гарда је испунила своју дужност, прешла пут од Крушевца преко Призрена, Скадра, Љеша и Драча, пробијајући се кроз албанске планине и носећи на рукама свог онемоћалог владара, дошла до мора, луке Валоне, одакле је превезена на Крф.

Поред своје редовне дужности дворске службе и личне заштите престолонаследника Александра, на Солунском фронту Краљева гарда је активно учествовала и у операцијама са осталим јединицама српске војске у августу 1916. године. С приливом добровољаца Срба и Хрвата из Русије и извесним променама на карти Европе после рата, осетила се потреба да се ова мала гарда увећа. Године 1917. указом од 15. јула наређено је да Краљева гарда формира један пешадијски батаљон од две чете и један коњички дивизион од два ескадрона. Први командант овог гардијског батаљона био је потпуковник Павле Јуришић. Наредне, 1918. године Краљева гарда учествује у гоњењу непријатеља, а 13. октобра цела јединица учествује у прослави ослобођења Скопља. Потом, 18. октобра, Гарда у престолонаследниковој пратњи стиже у Ниш, а по ослобођењу Београда 27. октобра 1918. стиже и у престоницу. ■

Полагање заклетве краљу Александру I Карађорђевићу на Бањици 1931. године

Мајор Димитрије Карацић и гардијски наредник Јанко Вукомановић, 1878. година

Кнез Милан Обреновић IV у Цариграду, 1874. године

У НОВОЈ ДРЖАВИ -

У новој држави, Краљевству односно Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, а од 1929. у Краљевини Југославији, место и улога Гарде постали су знатно сложенији имајући у виду потребу повезивања у јединствен поредак проширену државну територију и увећан број становништва, више националних заједница, различите конфесије и веома различиту социјалну и политичку ситуацију, често супротстављене навике и традицију.

Обједињавајући фактор различитих стремљења и наслеђа под круном Карађорђевића требало је симболично да представља Краљева гарда. Тај задатак Гарда ће испунити увећањем и разноврсношћу свога састава, покушавајући да националну различитост сведе под заједнички именитељ југословенске нације.

Након ослобођења земље и уједињења 1918. године Краљева гарда је знатно увећана. Већ 1919. године добила је ранг бригаде са штабом, коју су чинили један пешадијски пук са четири батаљона и један коњички пук са четири ескадрона, да би 1924. године коњички пук био дигнут на ниво бригаде (састојала се из два коњичка пука и коњичке музике „фанfare“). Исте године формиран су артиљеријски пук (дивизион од две коњичке батерије и дивизион од две брдске батерије) и Аутомобилско одељење, а 1928. године Гарда добија и пионирску чету.

Краљева гарда се од једне симболичне јединице развила у јаку снагу, концентрисану на једном месту. Према Уредби о надлежностима старешина у војсци из 1923. године, у погледу вршења службе и у дисциплинском погледу била је непосредно потчињена краљевом првом ађутанту, а он непосредно краљу. До 1932. године командант Гарде имао је положај, права и власт команданта дивизије, дакле

Официри Краљеве гарде,
1897. година

КРАЉЕВИНИ СХС

Застава Краљеве гарде
из 1911. године, наличје

у чину дивизијског генерала. Гардом је у овом периоду командовао генерал Петар Живковић, који је био готово неприкосновена личност када су одабирани официри за ову формацију.

Уредбом о формацији Краљеве Гарде 1935. године, Краљева гарда стекла је ранг дивизије. Поред Штаба Гарде, дивизију је сачињавала коњичка бригада јачине два пука (по три стрељачка и један митраљески ескадрон сваки), пешадијски пук јачине четири

батаљона (четири чете сваки), уз то једна митраљеска и музичка чета, артиљеријски пук од по два дивизиона (две батерије сваки). Поред састава у оквиру пукова, постојале су и пионирска и аутомобилска чета. У току 1930. године пукови су добили водове за везу, а сваки пешадијски батаљон своју митраљеску чету. У саставу пешадијског пука формирана је чета са пратећим оруђем (бацачи и пешадијски топови). У погледу

180 година Гарде

Стара српска у првом плану и нова југословенска застава пешадијског пука, 1930. година

Подофицир пешадије на унутрашњој стражи у Двору у свечаној униформи из 1924. године

формацијског положаја Гарда се разликовала од осталих дивизија по томе што је њен командант могао носити чин армијског ђенерала, а командант пешадијског пука чин бригадног ђенерала.

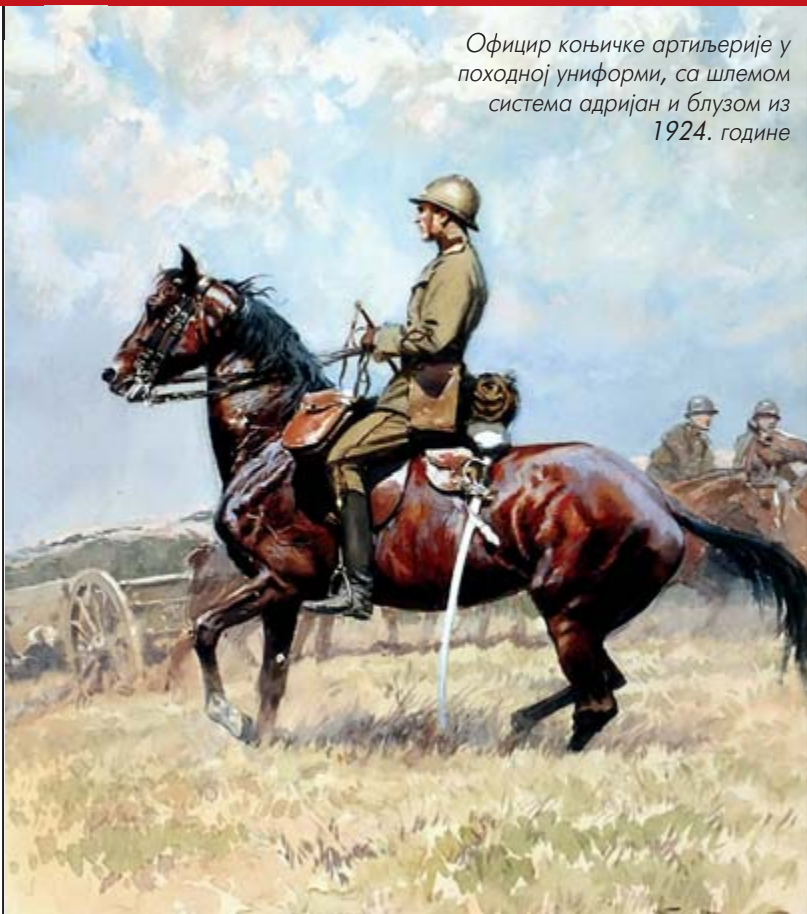
Краљева гарда је попуњавала људство преко краљевог ађутанта и Министарства војске и морнарице, који су одређивали из ко-

Војни пуч 27. март 1941.

У припремама војног пуча 27. марта 1941, поред ваздухопловних официра учествују и официри од каријере који припадају војној елити генералштабне школе, окупљени око мајора Живана Кнежевића, тада команданта пешадијског батаљона Краљеве гарде. Њихова осећања по питању националне части и Тројног пакта, нарочито код млађих гардијских официра, илустрије бекство потпоручника Вучковића и Смиљанића у Грчку у знак протеста против потписивања Пакта. Током пуча, пешадијски потпуковник Стојан Здравковић, који је стајао под командом армијског ђенерала Душана Симовића, извео је главну акцију са два батаљона пешадијског пука Краљеве гарде и батаљоном борних кола: опкољавање краљевог двора на Дедињу. Једна од челних личности пуча, гардијски пешадијски мајор Живан Кнежевић, трећим батаљоном пешадијског пука Краљеве гарде и са двоје борних кола држао је раскрсницу улица Милоша Великог и Немањине, заузео је зграду Министарства војске и служио за везу између главног штаба акције и трупа које су опколиле краљев двор на Дедињу.

Војске Србије

Официр коњичке артиљерије у походној униформи, са шлемом система адријан и блузом из 1924. године

јих јединица треба да стигне попуна. Команданте пукова лично је бирао командант Гарде. Приоритет је био да то буду официри који су већ били на служби у Краљевој гарди. Официри за воднике водова (потпоручници) и подофицири су бирани непосредно после завршене војне академије или подофицирске школе. Предност су имали они који су школовање завршавали као најбољи.

Војнике за служење кадра у Краљевој гарди одређивали су војни одсеци, а њих је на територији Краљевине Југославије било 48. Одсеци су пре слања регрута преко Министарства војске и морнарице добијали упутства за избор будућих гардиста која су подразумевала: да су здрави и да нису из заражених крајева; да су из добрих, поштених и потпуно поузданих породица; да су по занимању земљоделци са села, без обзира на

њихово имовно стање; да су беспрекорног владања; да су, колико је могуће, више писмени; да су правилно развијени и лепе и угледне спољашности и од оних којима припада пун рок службе; посебно имати у виду да за Пешадијски пук долазе у обзир младићи који су најмање високи 172 цм.

С обзиром на значај који је имала Гарда у Краљевини Југославији, од југословенске симболике, израза лојалности Краљевском дому, до неспорне политичке важности, критеријум одабира регрута био је изузетно значајан. У Краљеву гарду су долазили регрути свих нација које су живеље на територији Краљевине. ■

Слава Артиљеријског пука Краљеве гарде, Топчидер 12. септембра 1936. године

Краљ Александар у свечаној униформи пуковника гардијске артиљерије, 1931. године

Априлски рат

Дивизија Краљеве гарде учествовала је у Априлском рату у саставу самосталне 6. армије под командом армијског ђенерала Димитрија Живковића, чији је задатак био да брани фронт према Румунији од Голупца до Бегејског канала. У Априлском рату Гардијска коњичка бригада била је у саставу Банатског одреда (под командом бригадног ђенерала Милутина Жупањевца), артиљеријски пук је био у саставу Савског одреда а пешадијски у саставу Сремске дивизије (под командом дивизијског ђенерала Јована Антића). И поред отпора који су ове јединице пружиле током дванаестодневног рата, задесила их је иста несрећна судбина као и остали део војске. Свој последњи задатак Краљева гарда обавила је током Априлског рата 1941. године, када је штитила и пратила младог краља Петра Другог из Београда до Никшића, одакле је он авионом отишао за Каиро, а Гарда званично престала да постоји.

Од пратећег вода до Гардијске дивизије

Саставни део оружаних снага које су израстале и калиле се у Народноослободилачком рату, од самог почетка, у пролеће 1941. године, па све до његовог краја, маја 1945. године, биле су и посебне јединице за обезбеђење најужег војног и политичког руководства Комунистичке партије и Народноослободилачког покрета. Те јединице су биле најпре Стража Врховног штаба, затим Пратећи вод, Пратећа чета и Пратећи батаљон да би, у јесен 1944, од њих настала Гардијска бригада Народноослободилачке војске Југославије.

После повлачења руководства НОП и већег дела партизанских снага из западне Србије, Шумадије и Поморавља у Саниак, Стража Врховног штаба, основана крајем септембра 1941. године пред Титов одлазак из Столица, попуњена је новим борцима и преформирана у Пратећи вод. У Новој Вароши, 16. децембра, дакле само два и по месеца од оснивања Страже, обезбеђење Врховног штаба, од тада називано Пратећим водом, бројало је двадесет људи, сврстаних у две десетине. С том јединицом у обезбеђењу, Тито је, по чичи зими, прешао у источну Босну, где је већ средином марта 1942. године Пратећи вод прерастао у Пратећу чету.

Како је растао Народноослободилачки покрет, како су јачале снаге отпора и множиле се битке из којих су партизански борци излазили као победници, јачала је и жеља окупатора и његових слугу да се дочепују вођа Народноослободилачког покрета. Био је то разлог да се оснажи и заштитни обруч око Тита и његових најближих сарадника, па је формирање Пратеће чете у Фочи, са око 100 бораца, разврстаних у два вода и инжењеријску десетину, постало неминовност. Али, ни ту се није стало.

Батаљон обезбеђује АВНОЈ

После пробоја пролетера у Босанску крајину, лета 1942. године, ослобођења Јајца, крајем септембра и продора ка Босанском Петровцу, новембра исте године, одлучено је да се формира Пратећи батаљон Врховног штаба, са три чете, од којих је једна била инжењеријска. Први велики задатак новоформиране јединице, само десетак дана по оснивању, било је обезбеђење Првог заседања Авноја у Бихаћу. Био је то сложен и веома тежак задатак, чак и за већ добро проверене борце, искушане у десетинама борби против неупоредиво надмоћнијег противника. Поуздани и одани ратници знали су да током заседања Авноја у Бихаћу, у коме се за неколико дана сакупило комплетно руководство НОП, не сме бити грешке. Улог је био превише висок, одлучивало се о будућности ослободилачког покрета, а даљим мерама које ће водити јачању отпора окупатору.

Стварање првих дивизија и корпуса Народноослободилачке војске Југославије и одлука да се у наредном периоду, уместо прихватања битака и борбе коју би наметао непријатељ, предузимају све бројније офанзивне акције, значило је и јачање пратеће јединице Врховног штаба. Планирано је да се њено наоружање појача с више пушкомитраљеза, лаких бацача и тешким митраљезом. С истим циљем, први пут од оснивања пратећих јединица, задужених за обезбеђење Врховног штаба, децидирано су наведена својства која треба да поседују будући припадници Пратећег батаљона. Изабрани борци морали су да буду проверени у току народноослободилачке борбе, поуздани и одани, спремни да пођу свуда тамо где иде и Врховни штаб, да буду наоружани и опремљени боље од других бораца, да буду социјално освешћени, из редова радника и сељака. Безбедносна провера кандидата за Пратећи батаљон подразумевала је проверу њихових партијских карактеристика и побуда за приступање у редове НОВ.

Велики успеси народноослободилачког покрета, јачање НОВЈ и њен све већи углед у народу допринели су и повећању броја заинтересованих бораца за приступање Пратећем батаљону. Младиће који су, упркос огромним напорима који су их очекивали, по

Долазак премијера Индије

Војске Србије

сваку цену хтели да буду уз свог врховног команданта, нису поколебале ни све немилосрдније офанзиве непријатеља, покренуте зарад уништења Врховног штаба и команданта НОВ и ПОЈ.

Обезбеђење савезничких мисија

Непосредно након неуспелог окончања операција на Неретви и лукавог пробоја главнине ослободилачких снага преко набујале реке, непријатељ је покренуо нову, још снажнију офанзиву у Црној Гори, Рашкој и Херцеговини. Циљ је био исти: уништити руководство народноослободилачког покрета и главнину НОВЈ. Обруч је био још ужи, још чвршћи и још снажнији него онај на Дрини. И опет није успео. Жртве су, наравно, биле огромне. Пратећи батаљон је на Вучеву, Озрену, Зеленгори, Маглићу и у кањонима Пиве, Таре, Сутјеске, изгубио више од сто проверених и искусних бораца. Велики губици током пробоја преко Сутјеске довели су до нове реорганизације, лета 1943. године. Борци посебног кова постали су дотадашњи јунаци крајишких јединица, претежно из Пете козарачке бригаде.

Средином августа, две године од почетка оружаног отпора окупатору, борци и старешине Народноослободилачке војске Југославије, настале из малобројних партизанских јединица јуна 1941. године, добили су и прве чинове. На Петровом пољу припадници Пратећег батаљона, до тада само командири, комесари, команданти, десетари или водници, постали су пуковници, потпуковници, мајори, капетани, потпоручници... Поред пешадијских и инжењеријске, Батаљон је добио и прву коњичку јединицу – ескадрон. Било је то појачање које ће Батаљону подарити још једну мисију. Његови припадници све чешће биће у улози домаћина и обезбеђења савезничких мисија.

Још крајем маја 1943. године, док се обруч око врховног команданта све више

стегао, на ливади испод Дурмитора, припадници Пратећег батаљона дочекали су прву савезничку мисију, упућену у Врховни штаб НОВ и ПОЈ. Била је то шесточлана војна мисија Велике Британије, после које су, исте године, следили представници англоамеричких савезника, предвођени бригадиром Фицројем Меклином, па Совјетске владе и Врховне команде, почетком 1944. године и америчке војске, августа исте године. До краја рата при Врховном штабу НОВ и ПОЈ успостављене су бугарска, француска, чехословачка и албанска мисија. О њиховој безбедности старао се углавном Пратећи батаљон, који је учи десанта на Дрвар достигао своје највеће бројно стање.

У првом тренутку, та јединица била је главна оружана снага спремна да прими падобрански удар „Коњичког скока“. Више од 370 бораца и старешина било је распоређено у четири чете, ескадрон, комору, амбуланту и радионицу. После слома још једне непријатељске офанзиве на руководство народноослободилачког покрета, Врховни штаб је, с Купрешког поља, одлетео најпре у Бари, а затим на Вис, док је Пратећи батаљон остао у саставу Првог пролетерског, а затим и Другог ударног корпуса. С приближавањем краја рата, искушења се нису смањивала, па је Пратећи батаљон наставио да се бори за слободу. Нови задатак био је обезбеђење аеродрома, а затим и покрет за Београд. Борцима је тада постало јасно да ће се веома брзо поново наћи поред свог врховног команданта.

У ослобођеној престоници

Већ првог дана по ослобођењу главног града, Пратећи батаљон био је на његовим улицама. Смештај припадника јединице усклађен је, како су и очекивали, према смештају Тита, Врховног штаба, савезничких мисија, чланова Националног ко-

митета ослобођења Југославије, Централног комитета КПЈ и других организација, чије је обезбеђење био нови задатак Пратећег батаљона. Један од последњих задатака био је обезбеђење маршала Тита на смотри јединица које су ослобађале Београд, 27. октобра 1944. године. Неколико дана касније, Пратећи батаљон постаће Гардијска бригада.

Рат још није био завршен. У ослобођеном Београду, Тито је одлучио да реорганизује јединице задужене за безбедност најужег државног и војног врха. Разлог за то био је и њихов будући, протоколарни, задатак, односно свечани дочек и испраћај све бројнијих страних војних и државних делегација, које су у југословенској престоници боравиле ради усаглашавања завршних ратних операција. За реализацију задатака непосредног обезбеђења највишег руководства народноослободилачког покрета, формирана је Гардијска бригада Врховног штаба НОВ и ПОЈ. Одлука у том правцу донета је 1. новембра 1944, а само неколико дана после тога, постављен је и њен први командант потпуковник Милан Жежељ, који је, убрзо, постао и Титов ађутант.

Иако су језгро Гардијске бригаде чинили доказани припадници Пратећег батаљона, већ првих дана у јединицу су почели да пристижу и „проверени, одани и физички потпуно здрави војници“, спремни да дају живот за свог врховног команданта. До краја ратне 1944. године у Гардијску бригаду пристигло је више од 800 бораца из пролетерских, крајишких, славонских, кордунашких, српских, личких бригада, дивизија и корпуса. Формирана су два гардијска батаљона, официрска чета (уместо коњичког ескадрона) и аутомобилска чета, која је, веома брзо, добила и специјални возни парк, са два путничка аутомобила и два војна возила за пратњу, наоружана митраљезима.

Средином 1945. године Бригада добија и трећи, а затим и четврти батаљон, Коњички ескадрон и Музику. Такав састав Бригада ће задржати све до преформирања у Гардијску дивизију.

После краћег периода привидног заштића, припадници Гардијске бригаде добили су, средином јануара 1945. године, нови задатак – да обезбеђују врховног команданта на Сремском фронту. Близина непријатеља и жестоке борбе условиле су највиши степен обезбеђења, у коме ништа није препуштано случају. Баш као ни следећег месеца, када је Гардијска бригада, први пут од оснивања, добила наређење за одавање војне почаси иностраном госту. Пред свечаним стројем Почасне чете, на земунском војном аеродрому 21. фебруара 1945, дочекан је врховни командант савезничких снага на Средоземљу

фелдмаршал сер Харолд Александер. Припадници Гардијске бригаде беспрекорно су обавили још један свој задатак.

Протоколарни задаци

У послератном периоду Гардијска бригада је све чешће била у улози репрезентативне јединице, елитног састава Народноослободилачке војске, која се, храброшћу, истрајношћу и победама извојеваним у четворогодишњој борби против окупатора, изборила за веома респектабилно место у свету. Још крајем 1944. године припадници Гардијске бригаде учествовали су на војним парадама у Румунији и Бугарској, чиме је, на посебан начин, потврђено савезништво Југославије и суседних земаља.

У периоду прилагођавања на мирнодопске услове, непосредно по окончању ратних дејстава и капитулације Немачке, јединице Гардијске бригаде све већу пажњу почеле су да поклањају изградњи утиска који остављају на свечаностима и парадама, организованим тих месеци у свим крајевима тек ослобођене земље. Борци Гардијске бригаде морали су пре свих других да буду уредни, кратко подшишани, с беспрекорном одећом и обућом. Посебно су водили рачуна о појављивању на јавним местима. По природи свог посла, гардисти су вазда и били пред очима јавности, па ништа није смело да буде препуштено случају. Убрзо је на ред

дошла и подела новог једнообразног пешадијског наоружања. Гардијски строј попримао је другачији, јединствен изглед, чему је допринела и нова униформа, у почетку сасвим слична на ону коју су носили припадници других јединица Војске Југославије, уз црвену траку на шапкама, а затим, од средине 1954. године, сасвим другачију и од њихове дотадашње одеће и од свих других у војсци. Прва почаст у посебној, плавој и данас препознатљивој гардијској униформи, приређена је 20. јула, приликом свечаног дочека етиопског цара Хаила Саласија.

Почасна јединица Гардијске бригаде тих првих послератних година биће нераздвајни део празничких прослава, митинга и парада. Упоредо са јачањем Југославије у међународним оквирима и све чешћим посетама маршала Тита и највишег државног и војног руководства иностраним армијама и владама, повећавао се и број путовања припадника гардијске бригаде у иностранство.

У Титовој пратњи гардисти су, још крајем 1944. године, били у Румунији и Бугарској, а затим, 1945. у Пољској, Чехословачкој и Русији.

Новембра 1946. године Гардијска бригада преформирана је у Гардијску дивизију, са Штабом, три бригаде, Коњичким ескадроном, Официрском четом, Војном болницом, Војном музиком Домом гарде и приштапским јединицама у свом саставу. Један период у животу гардијске јединице био је окончан.

У марту 1948. године Гардијска дивизија преформирана је у Команду гарде Југословенске армије, која је имала ранг војне области. То је била највиша формација коју је гарда достигла у послератном раздобљу.

У условима смањене унутрашње и спољне напетости током 1953. године Команда гарде ЈНА смањена је на 118. Специјалну гардијску бригаду која крајем 1961. постаје поново Гардијска бригада. У том периоду гарда је елитна јединица и састав од највећег поверења председника Тита, пажљиво састављена од представника свих народа и народности, осведочене припадности Комунистичкој партији, чиме је поновљен идеолошки модел формирања гарде какав је постојао и у доба монархистичке Југославије. У широко прихваћеном културној личности, она се популарно назива „Титова гарда“, што војницима који у њој служе даје обележје изузетности.

После смрти председника Тита у мају 1980. године уследила је још једна промена, када Гарда губи своју основну функцију – заштиту суверена, Гардијска бригада ЈНА постаје Гардијска моторизована бригада. Сада је она елитна јединица која чува чланове Председништва и војног руководства. Своје тешке тренутке доживеће 1991. на вуковарском ратишту током грађанског рата који је завршен распадом Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Године 1992. ушла је у састав Корпуса специјалних јединица да би већ 1997. по трећи пут у послератном периоду постала самостална јединица, са именом Гардијска бригада Војске Југославије.

Напокон, у новембру 2006. године, пошто је кратко време била и Гардијска бригада Војске Србије и Црне Горе, постаје Гарда Војске Србије коју чине команда, командни вод, вод за специјалну технику и везе, вод везе, почасни батаљон и 25. батаљон војне полиције за обезбеђење и специјалне намене „Кобре“. Гарда Војске Србије формирана је само дан после позива Србији да приступи *Партнерству за мир*. ■

ОДЕЋА ГАРДЕ

Посебне униформе гардисти добијају тек 1859. године, по повратку кнеза Милоша у Србију, када су предузете мере које је требало да нагласе промену личности владара, чак и у спољњем изгледу војске. Кнез Милош је одмах наредио да се формира вод гардиста, којима је кројач Лазар Левензон сашио „гардијске хаљине“.

Редов и тамбурмажор пешадијске чете Краљеве гарде 1901. године, акварел Павла Васића

Униформа гардиста представљала је новину за то време у Србији. Позивала се на национално одећо, и у томе следила основни идејни програм Обреновића о династији потеклој из народа. За разлику од униформе Књажевске гарде из тридесетих година 19. века, која се угледала на европске узорне и тежила достизању европских стандарда, ова нова је истицала елементе националне посебности у духу стварања националне државе и династије.

Била је хусарског кроја, налик на униформе многих гардијских коњичких јединица при европским дворovima. Састојала се из атиле (душанке) од зелене чоје са седам жутих гајтанских шара преко прсију, калпака од црног астрагана, данцетом од црвене чоје које се завршавало кесом која је висила са десне стране и орловим пером са леве, чакшира од црвене чоје са жутих гајтанима и чизама са мазузама, док је шињел био затворене (мрке) боје. Били су наоружани руском сабљом и пиштољем белгијског система, који се носио о каишу изнад кука. Уз то су имали руско седло са ашом и џамаданом.

Почетком шездесетих година деветнаестог века прописане су коњичке официрске сабље (М 1861) са белом пуном избушеном корпом, а темњаци светлоплави са сребрном кићанком. Кајас којим се опасивала сабља испод мундира је био од златног ширита.

Парадни покривач за коња – аша био је као и код других коњичких јединица уланског типа – четвртастог облика, заобљен на крајевима, са танком испуском у боји рода односно струке свуда унаоколо. Поред испуске, на унутра, били су широки порт исте боје и још једна испуска. За више официре преко порта прописан је био златни ширит. У углу се налазио кнежев монограм са круном.

У време владавине кнеза Милана Обреновића (1868–1882) гардисти су задржали униформу из претходног периода. Ознаке чинова биле су по аустријском узору, шестокраке звездице које су се пришивале на јаку мундира, од златне срме за официре а од жуте вуне за подофицире. Гардисти у пратњи кнеза били су обучени у потпуно парадно одећо уз које су ишле и украсни гајтани – ројте (кордон-фуражер) преко прса и појас од испрплетеног гајтана. Као сва коњица, гардисти носе ледунге (паласке).

Уредбом од 1. октобра 1879. укинута су ледунга и украсни гајтани, а број хоризонталних гајтана на душанки смањен ја са седам на шест. Као свакодневна официрска капа уведена је капа француског кроја (кепи) од тамнозелене чоје атилине боје за разлику од остатка војске који је носио од загаситоплаве чоје.

Новине у краљевској гарди

У новим околностима које су наступиле проглашењем Краљевине Србије 1882. године, у друкчијој организацији и улози војске, гардијски ескадрон добија име Краљева гарда. Државни и владаочев

ранг наметао је потребу да одбрану престола представља јача формација од гардијског ескадрона.

Новина је била парадна капа гарде, шубара која се прилично разликовала од дотадашњег калпака и подсећала је на калпак француских ловаца и хусара чији је облик био готово конусни, а који је био широко прихваћен и у румунској војсци. За официре је била од астрагана са златним, а за подофицире и војнике од црне јагњеће коже са жутим вуненим украсима. Краљеви ордонас официри који су постављени из гарде носили су беле шубаре. Обична капа код гарде била је као и код коњице, кепи, горе отвореноплава, а доле црвена. Краљеви ордонаси који су носили гардијску униформу имали су белу капу са отвореноплавим доњим делом.

Мамузе су се носиле приковане за потпетицу. У салонима и на забавама носе се ципеле са мамузама прикованим за штиклу са округлим дугметом уместо жврка.

Официри су носили појас – ешарпу од златног испреплетаног гајтана. Са предње стране су биле причвршћене три шестокраке розете од којих је средња била најбогатије украшена, а испод ње су висиле две златне кићанке и два мања гајтана која су висила од средине ка позади.

Новину је представљала свакодневна униформа гардијских официра, отвореноплава блуза – *миланка*, свуда опшивена златним гајтаном и позади на месту џепова. Нараменице су биле од двоструког златног гајтана дуж којих су биле звезде чина. На грудима са обе стране су се налазили џепови са хоризонталним трокраким преклопцима. Дугмад су имала облик пужа. Виши официри су на јаки и око рукава носили златан ширит. Војници су имали мундир истог кроја и боје, украшен жутим памучним гајтанима.

Уз свакодневну униформу се носила светлоплава капа француског кроја – кепи са правим сунцобраном висока 8,5 цм од миланкине чоје са доњим делом од црвене чоје. Уместо капе француског кроја, 1886. године за свакодневну униформу уводи се шапка руског кроја, такозвана „лепињара“. За гардисте је она била миланкине боје са бортом и испуском од тамноплаве чоје, којом је отада означавана коњица.

Током последње деценије 19. века долази и до извесних допуна гардијске униформе. *Доламица*, кроја и боје миланкине, уведена за Краљеву гарду 1894. године, по својој форми преузета је од аустријске коњице као практичније горње одело за коњичке јединице од шињела. Доламица је била плаве боје опточена свуда дуж ивица астраганом код официра, а јагњећим крзном код војника. Имала је два косо урезана џепа такође оивичене астраганом, као и украсе на рукавима и

нараменице од златног гајтана, а носила се или пребачена преко левог рамена или обучена.

Следеће, 1895 године, Краљева гарда је прва добила нову, поједностављену парадну капу – *шубару*. Она је била пра-

Мајор Љубомир Барјактаревић, 1901 година

ва и висока свуда 10 цм, од астрагана за официре и јагњеће коже за подофицире и војнике. Нешто изнад средине имала је тробојну свилену кокарду са жутим металним краљевим монограмом, а код подофицира и војника од вунене тканине без монограма. Нестали су гајтани, а кесу је заменило равно теме од црвене (гаранс) чоје, оперважено златним, односно жутим гајтаном, дебљине 5 мм. На горњој ивици шубаре а изнад кокарде је лежиште у коме се усађује перјаница 20 цм. Висока и права, код официра од белог перја, а код подофицира и војника од белог росхара. Ова капа била је узор *капаку*, уведеном наредне године као парадна капа за сву војску.

Новину из ове године представља и нови модел коњичке официрске и војничке сабље са пуном корпом (М 1895), по пруском узору, на којој се нашао државни грб – двоглави орао. Ова сабља је одмах ушла у употребу у Краљевој гарди, док су је у армијској коњици постепено прихватили.

Гардијски пешадијски батаљон

Униформа гардијских пешадијских батаљона била је идентична униформи осталих пешадијских јединица, с том разликом што су нараменице војника биле у целости зелене. На парадним мундирима, на јакама и зарукављима у боји рода (зеленој), официри су носили златне гардијске ширите а војници од жуте вуне. Када пешадија поново добије црвену боју (око 1890) као ознаку рода, гардијски батаљони задржаће зелену све до укидања 1899. године.

Подофицири и војници пешадијске чете Краљеве гарде у разном оделу, око 1910. године

Војске Србије

Покушај приближавања краља Александра Обреновића Русији и наглашавања словенских веза могло је утицати на одлуку о темељној измени униформе 1896. године и њеном прилагођавању руском односно новом националном моделу. Овим прописом, парадна капа француског кроја, укинута почетком претходне године, била је замењена калпаком, високим 8 цм, изнад чије се горње ивице крзна видео средњи део од мундирске чоје, висок 4 цм. Кокарда се носила на средини, напред, покривајући ивицу између крзна и чоје и била је „велика“ емајлирана (са краљевим монограмом за официре, а за остале чиновне без монограма) на зракостом носачу. Уместо једноредног мундира, војска ће носити копоран, али ће код гардијских пешадијских батаљона јака и нарамнице задржати зелену боју.

Установљене пешадије гарде

Команда Краљеве гарде, установљена 19. јуна 1901, састојала се од гардијског ескадрона, новоосноване чете пешадије Краљеве гарде и музике. Пешадија је популарно названа „телесна гарда“. Она је добила сличну униформу као и коњица али друкчије боје. Калпак је имао нови облик, висок 13 цм са жутим металним краљевим монограмом, са златном односно жутом вуненом плетеницом спреда и са кесом од вишњеве кадифе која се спуштала по десној страни до ивице калпака и имала на завршетку жуту кићанку. Атила и миланка су биле голубије боје, а гајтани су били црни. Чакшире су биле као код коњичке гарде угасито црвене (гаранс) са црним вуненом гајтаном код подофицира и војника и свиленим код официра. Чизме су биле горе равне, без розете. Официрски појас је био од црног испрплетаног свиленог гајтана. Шињел гардиста је био боје атиле, а официри су носили шињел од беле руске чоје. Наоружање је било као у пешадији: српска брзометна пушка М. 99.

Године 1903. измењен је калпак ескадрона Краљеве гарде, који је постао исти као код пешадијске чете с том разликом што је теме (кеса) било од црвене гаранс чоје а монограм бео. Изменом прописа потврђено је да коњички официри гарде поново носе ледунгу, сада са грбом краљевине, прописану још 1901. године.

На Солунском фронту

После преласка Албаније српска војска примила је француско наоружање и опрему, али са ознакама чина и службе као на српској. Виши официри носили су и српску униформу али са француским шлемом, што је био израз помирења националног поноса и рационалног понашања.

Ипак је доминирала француска каки униформа, која је у неку руку постала оличење солунаца.

У тим униформама, после пресудног учешћа у пробоју Солунског фронта, српска војска ушла је у Београд 1. новембра 1918. године. Тако је из Првог светског рата српска војска изашла као једна од победничких сила. Због тога ће у новој епохи, када ослонац буде тражен у другачијим узорима, облици српског војног одела као синоним „успешног оружја“ и „победничке војске“ бити основа сваком униформисању.

У Краљевини СХС и у Краљевини Југославији

У периоду од уједињења па до увођења прве уредбе о оделу војске СХС, униформа Краљеве гарде једина је остала идентична српској уз промену краљевог монограма на калпаку, после смрти краља Петра.

Уредба о униформама копнене војске из 1924. године донела је неке значајне измене у униформи Краљеве гарде. Наиме, дотадашња свечана пешадијска светлосива душанка са црним гајтанима замењена је тамноплавом миланком, сличном по кроју коњичкој из 1882. године. Са пешадијског калпака из 1901. године нестали су украси, кеса, гајтани и перјаница и он је по свом облику постао сасвим налик оном из 1896. године. Уз празничну униформу се носила тамноплава шапка са гаранс црвеним бортом и испускама. Официри су поред шињела добили и доламицу тамноплаве боје. Исту такву уни-

Гардијски поручник Петар Бојовић, 1884. године

форму али са украсима од жуте вуне и калпаком од јагњеће коже имали су и остали чиновни.

Овом уредбом уведене су и нове свакидашње униформе за пешадију и коњицу. Ова униформа је била сиво-зелене боје, блуза је била оперважена сиво-зеле-

Кели потпоручника пешадије, официрска пешадијска сабља модел 1861 и аша за коња нижег официра гардијских батаљона

180 година Гарде

Коњички потпоручник Бранко Поповић у службеној униформи са појасом и ледунгом 1922. године

ним гајтанима са латицом на јаки у боји рода оружја у облику латиничног слова „Л“. Блуза се носила са еполетушкама на којима је био краљев монограм, а била је украшена дугмићима у облику пужа као и миланка. Чакшире су биле без испуски.

Посебна униформа је била предвиђена за дивизијског ђенерала Краљеве гарде Петра Живковића. Она је на зарукављима и на јаки имала богато украше-

Гардист, око 1890. године

не златне ширите, а калпак је био од белог крзна.

Униформе Титове гарде

Гардијска бригада је прве послератне униформе добила када и све југословенске јединице, у октобру 1946. године. Израсла на традицији партизанских униформи односно Народноослободилачке војске Југославије (НОВЈ), униформа је била од сивомаслинастог вуненог штофа са блузом затворене, оборене јаке на чијим се угловима налазила троугаона црвена латица. Војници су носили свакодневне капе по узору на совјет-

ске, а официри шапке. Припадници Гарде издвајали су се по томе што су и обични војници имали шапку са црвеним бортом и испуском, а сви су носили сивомаслинасте чакшире и црне чизме. Пракса да се војницима посебних јединица додељују атрибути виших чинова (војницима подофицирски или официрски) била је распрострањена и у другим војскама и временима. Треба имати у виду и претходно постојање официрске чете у окви-

Свечана униформа активних војних лица почасне гардијске јединице: са чакширама; са панталонама и шињелом. Правило о војним униформама оружаних снага СФРЈ, 1989. године

Војске Србије

ру пратећег батаљона, али и традицију Совјетске армије у визуелној дистинкцији Гарде од осталих војних јединица. На неки начин, могло би се рећи да је у војничкој шапки задржан континуитет са предратном гардијском униформом, мада је она тада била саставни део обичне или свакодневне одеће.

Гарда је била наоружана пушкама М. 48 и аутоматима „шпагин“ совјетског порекла. Официри су носили предратну сабљу

на којој је било промењено државно знамење.

Све војне почасте приређиване су у овој униформи све до јула 1954. године када је уведена посебна свечана униформа коју су чинили светлоплава блуза, црне панталоне и чакшире са танким црвеним лампасом, црне чизме, златни акселбендери за официре, а црвени за остале чинове. Како је официрска блуза била још од 1953. године отворених ревера, официри су носили белу кошуљу и тамноплаву машну. Интересантно је да је по изабраним елементима нова гардијска униформа била најсличнија предратној свечаној полицијској униформи из 1938. године коју су чинили плава блуза и црне панталоне са црвеним испуском, док су црвени акселбендери били традиционално обележје жандармерије. Официри су носили ешарпу од златне срме са овалном пафтом на којој је био државни грб док су остали чиновни имали кожни опасач са четвртастом сребрном пафтом на којој је била аплицирана звезда петокрака од жутог метала. Прва почаст у новој, плавој гардијској униформи приређена је приликом посете етиопског суверена, цара Хаи-

Официрска кокарда за калпак

ла Селасија, 20. јула 1954. године.

Промена војничке униформе уследила је у времену још већег отварања Југославије према свету, бројних посета страних државника и несумњивог осећаја Јосипа Броза за модерно представљање и прихватљив имиџ. Отварање ревера и увођење кравате и (беле) кошуље за војнике Гарде 1965. године (убрзо је постала обавезни део униформе за

излазак целе војске), дало је гардистима савремен, допадљив изглед, какав су налагали нова стварност и ново време привредне и друштвене реформе – деетатизација и тржишно понашање. Гардијска почасна чета била је прва јединица која је наоружана новом полуаутоматском пушком М.66.

До *Правила о југословенским униформама* из 1989. године гардијска одећа се није мењала. Није се променила ни тада, ни после, када је нестало државе у којој је настала и коју је симболично представљала. ■

Коњичке сабље М 1895

МУЗИКА КРАЉЕВЕ

Кнез Милош је 1831. године оформио „Књажеско-сербску банду” – први војни музички ансамбл у Србији и одмах обукао бандисте, по угледу на европске, у униформи китњасте од осталих војника. Овај састав је био доста запослен свирајући често, у мање или више званичним приликама, али и у новооснованом Театру Јоакима Вујића. Обично је наступао са пешачком гардом при свечаним дочецима или церемонијама допуњујући „торжественост” тренутка и значај догађаја у чијем је центру најчешће био сам кнез Милош.

Музика Краљеве гарде,
1904, разгледница

Најзаслужнији за стварање ове музичке трупе био је Јосиф Шлезингер, пређашњи капелник градске музике Новог Сада, који је преданим радом за три године оформио одговарајући музички састав. Током наредних тридесет година Шлезингер је био пионир, аутор, носилац и промотер музичког живота у Србији.

Током периода Кнежевине и Краљевине војна музика постоји као посебна јединица чији се број и састав одређују формацијом војске, а утврђују буџетом. На челу сваке војне музике је капелник, а чине је тамбур мажор и бандисти различитих класа. Посебна формација је фанфара Краљеве гарде, гардисти на коњима који на парадама, свирајући на дувачким инструментима, најављују гардијски ескадрон.

Међутим, 9/22. јануара 1904, министар војни доноси наређење којим се реорганизује музика (војни музички ансамбли) по дивизијским областима, а у Београду установљава Музика Краљеве гарде. На чело овог ансамбла од 50 чланова дошао је Станислав Бинички, истакнути композитор, диригент, музички педагог, организатор музичког живота и капелник Београдског војног оркестра од 1899. године. Наредних година стално допуњавана новим инструментима и репертоаром, Музика Краљеве гарде стекла је велику популарност у народу, приређујући концерте не само за потребе Двора и војске него и за грађанство. Станислав Бинички ће остати упамћен по прослављеном *Маршу на Дрину*,

Војске Србије

КРАЉЕВЕ ГАРДЕ

који је инспирисан херојским догађајима у августу 1914. године.

Током Првог светског рата Музика Краљеве гарде дели судбину других војних јединица. После повлачења преко Албаније, током којег је изгубила драгоцене инструменте и музичку архиву, Музика Краљеве гарде обновљена је на Крфу. Потом је у Солуну наставила са извођењем својих програма, у почетку само за српске јединице, а ускоро и за савезничке трупе, па и за грађанство.

У септембру 1916. године, Музика Краљеве гарде одржала је на позив француске владе неколико концерата у Паризу. За ту прилику израђене су свечане униформе кавке су „бандисти“ носили пре рата. Због великог успеха ових концерата стигли су нови захтеви тако да је Музика Краљеве гарде наставила успешну турнеју приређујући концерте у Лиону, Бордоу, Тулузу, Монтобану, Оранжу, Марсељу, Тулону и Ници.

По ослобођењу и уједињењу Музика Краљеве гарде, која је представљала српску војску, требало је да постане репрезентативни југословенски оркестар. Стога овај уметнички ансамбл креће на велику шестомесечну турнеју по целој Краљевини СХС. Музика Краљеве гарде постаје узор многим војним оркестрима, а у доброј мери била је родоначелник Оркестра Народног позоришта и Београдске филхармоније. Са гардијском фанфаром имала је 120 музичара, а наступала је повремено и као симфонијски оркестар. Када је 1920. године преименована у Четву музике Краљеве гарде, ушла је у састав Пешадијског пука.

После Другог светског рата, с повећањем репрезентативних обавеза и задатака, у гардијским јединицама поново посвећују већу пажњу музичкој делатности. Музика Гардијске бригаде основана је 16. маја 1945. године спајањем Музике Генералштаба и Музике Војне академије. Са 77 чланова тај војни оркестар био је најбројнији у ЈА. Његове традиције наставља и Музика Гардијске дивизије, која, са два музичка састава, дувачким и гудачким, веома успешно обавља своју протоколарну и културноуметничку мисију. На војним прославама и парадама, приликом обележавања националних и војних празника, одавања војних почаста и на бројним приредбама за војску и грађанство, у касарнама и концертним дворанама, на музичким фестивалима и земљи и иностранству Музика Гардијске дивизије изазивала је дивљење не само просечног гледаоца, већ и озбиљних музичких зналаца. Баш као и Оркестар Гарде Војске Србије који врхунским извођењем не само националне химне „Боже правде“, већ и величанственог „Марша на Дрину“ и других традиционалних војних корачница и маршева изазива дивљење данашњих младих генерација у Србији и на фестивалима и такмичењима у иностранству. пројекту непознатог архитекте, мада га неки аутори приписују руском инжењеру и архитекти Хрисанфу Виноградову. Ентеријер Дома био је раскошно уређен. ■

180 година Гарде

Музика Краљеве гарде, 1904. године

Велика свечана сала
гардијског дома у
Топчидеру

ГАРДИЈСКА ЗДАЊА

Први гардисти у Пожаревцу становали су по механама и приватним кућама, а у Крагујевцу су били смештени у три собе, по тројица на двома сламњачама. Међутим, већ 1831. године почело је зидање касарне у Крагујевцу на месту које је изабрао сам кнез Милош. Крајем следеће године била је готова касарна на два спрата са 66 соба. У њу се сместила целокупна Прва пешачка гарда и део Друге када је премештена из Пожаревца у престоницу. Током следећих година касарна је проширивана, па је добила и коњушницу и топовске шупе и постала средиште кнежеве војне силе.

Главна војно здање Милошеве ере била је Велика касарна подигнута у Београду у Савамали између 1834. и 1836. године. У овом репрезентативном здању био је смештен београдски гарнизон, а у доба кнеза Михаила и гардијски вод.

У Београду су саграђене још две касарне, једна на Палилули (1837–1838) и једна знатно мања у Топчидеру за коњанике (1836). Када се кнез Милош вратио у Србију 1859, тада основано прво одељење Гарде било је смештено у Кнежевом конаку у Топчидеру.

Важну улогу у смештају гардиста и дворске страже одиграће потковичаста зграда подигнута у оквиру дворског комплекса 1841. године преко пута Старог конака. Она се појављује на бројним фотографијама од 1860. године и служила је за боравак страже. После Првог светског рата дограђен јој је спрат и, пошто је Стари конак срушен још 1903. године, постала је важан елемент архитектонског позивања Старог и Новог двора.

Касније на простору иза Велике касарне (према данашњој Славији) изграђе-

на је коњичка касарна у којој је био смештен гардијски ескадрон. У ширем склопу војних здања који су на овом простору постојали налазио се и официјерски Мањез, „кавалеријска јашоница“, који ће касније добити сасвим другу намену. Касарна 7. пука изграђена 1901. године била је седиште Команде и пешадијске чете Краљеве гарде. По повратку из Великог рата гарда се вратила у исте зграде и тамо остала до формирања новог Гардијског комплекса, који је одговарао нараслој формацији Гарде у новим околностима.

После Првог светског рата, а нарочито после одлуке краља Александра Првог Карађорђевића да себи подигне нови двор на Дедињу више Топчидера, током двадесетих година 20. века почиње изградња гардијског комплекса, одмах испод краљевог имања.

У периоду од 1919. до 1929. уређен је највећим делом читав комплекс зграда, касарни и гаража за Ауто-одељење, коњушнице за потребе коњичке бригаде, мањез, електрична централа и зграде за становање официра. Велика пажња је поклоњена и парковском уређењу читавог

180 година Гарде

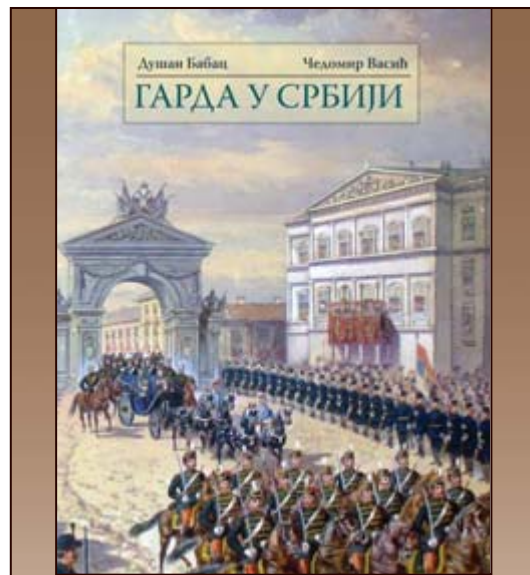
комплекса са фонтанама и лејама, а наспрот једне фонтане подигнуте су две репрезентативне грађевине – Штаб команде Краљеве гарде и зграда Гардијског дома. Иако су са подједнаком пажњом и укусом подизане све зграде у новоформираном комплексу Гарде, највећа пажња, следствено намени, дата је згради Гардијског дома, којој су и фасада и ентеријер били богати и лепо. Зграда Гардијског дома подигнута је током 1926/27. године, а по пројекту непознатог архитекта, мада га неки аутори приписују руском инжењеру и архитекти Хрисанфу Виноградову. Ентеријер Дома био је раскошно уређен.

Почетком тридесетих година прошлог века завршава се уобличавање читавог комплекса, изградњом прво Музичког павиљона 1930. године, по пројекту арх. Драгише Брашована у арт деко стилу, инспирисан холивудском сценографијом, а потом 1932. године изградњом Летњег павиљона Гардијског дома, истог аутора.

Од касарни, прво су завршене две на Дедињу, у које се уселио Пешадијски пук Краљеве гарде. Убрзо су подигнуте две нове касарнске зграде изнад Топчидера и у њих се преселио Артиљеријски пук Краљеве гарде. Последње су саграђене две касарне у средишњем делу гардијског круга, где се сместила Коњичка бригада Краљеве гарде. У том кругу била је и приземна зграда за смештај аутомобила и камиона возног парка Аутомобилске чете Краљеве гарде. Недалеко, на неколико железничких колосека, налазио се депо за смештај Краљевог специјалног воза.

Дворски комплекс на Дедињу, који је пре рата припадао Карађорђевићима, а после рата био конфискован, обухватао је површину од око 100 хектара. Готово трећину тог простора заузимају паркови око резиденцијалних објеката, док је већи део покривен шумама.

Гардијски круг обухватао је некадашњу зграду Дворске страже, пријавнице и економске објекте, а као посебне грађевинске целине издвајају се терасе с фонтанама и перголама, две кухиње, гаража, отворен и затворени базен са саунама, концертна дворана и капела посвећена Св. Андрији Првозваном. Од 2001. године Бели и Стари двор с пратећим објектима дати су на коришћење краљевској породици Карађорђевић. ■

Душан Бабац и Чедомир Васић аутори су књиге „Гарда у Србији“ коју је крајем 2009. године објавио Завод за уџбенике из Београда. Књига на више од 200 страна, уз обиље фотографија и другог ликовног материјала, приказује настанак, развој, живот и службу Гарде у Србији од 1829. до 1945. године.

Гардијски дом у Топчидеру

ГАРДА ДАНАС

Прошло је 180 година од формирања Гвардије књаза Милоша, од оснивања нуклеуса српске војске. Готово два века реорганизација, усавршавања, трансформација и побољшавања јединице која је, од првог дана до нашег времена, међу многим, увек имала и један изузетан задатак – да представља државу којој припада. Данашња јединица Гарде основана је последњег дана новембра 2006. године, када јој је на свечаности на Дедињу, уручена гардијска застава.

Данас Гарду Војске Србије чине команда, командни батаљон, гардијски батаљон, 25. батаљон војне полиције и јединица за логистичку подршку. У њеном саставу су и репрезентативни и објекти посебне намене. Најважнији задатак Гарде и данас је протоколарне природе. Задатак у коме не сме да буде грешке. Обављајући војне почести и протокол за домаће и стране државнике и званичнике, припадници Гарде знају да први утисак о нашој држави и Војсци пружају управо они. Поред протоколарних ту су и други важни задаци. Гарда обезбеђује државно и војно руководство и објекте од виталне важности за систем одбране.

Гарда Војске Србије није њена елитна јединица само по томе што њен почасни строј дочекује и испраћа стране државнике. Припадници Гарде спремни су у

сваком тренутку да извршавају и задатке обезбеђења високих државних и војних руковођаца. Посебно је мобилан 25. батаљон војне полиције, чији састави су непрекидно на обуци.

Резултати које постижу на бројним вежбама на полигонима и стрелиштима, не дозвољавају сумњу да је ниво обучености свих припадника Гарде изразито висок. Такви резултати и највише оцене с многобројних провера и контрола не изненађују, ако се зна да у Гарду Војске Србије данас, баш као и некад, могу само најбољи.

Спремни на свакодневно доказивање, стручно и професионално усавршавање и међусобно такмичење, припадници Гарде убрзају се у најбоље, ма где били.

Надпросечне резултате припадника Гарде омогућава и веома строга селекција њених припадника. Да би неко стекао право на плаву гардијску униформу потребно

180 година Гарде

је да поседује изузетне психофизичке квалитете и да постиже врхунске радне резултате. За припаднике почасног батаљона, како од официра и подофицира, тако и од војника, тражи се и одговарајући изглед. Готово једнообразност.

И опет нема места неверици и чуђењу. Јединица која поседује најмодерније пешадијско наоружање и оружје специјалних јединица, а средства и опрему последње технолошке генерације и која, у свом возном парку, има најновија путничка возила високе класе, мора да пружи највише што може. Сви припадници Војске Србије добро знају да припадност Гарди представља част и обавезу.

Од следеће године, професионални војници биће и у почасној јединици Гарде, оној којом се свакодневно дичимо и у којој су сада најбољи војници на одслужењу војног рока. Масовни одзив на конкурс за пријем кандидата за професионалне војнике показао је да за војни позив и Гарду влада изузетно велико интересовање. Предност, наравно, имају младићи који су служили војни рок у тој јединици, али то, кажу, није једини, нити обавезујући услов.

Војске Србије

Обука

Обука и васпитање јединица увек су били у првом плану изградње сваке војске, па и Југословенске армије. Од свог настанка гардијске јединице имале су посебну обуку, бар у мери која је изискивала додатне напоре њихових припадника, у складу са специфичним задацима које су обављали. Оспособљавање гардиста обухватало је тактичку обуку, наставу гађања, стројеву обуку, гарнизонску и унутрашњу службу, инжењеријско обезбеђење, противхемичку заштиту, стражарску и пропусну службу...

Протоколарне обавезе и задаци захтевали су не само додатне вештине гардиста, већ и њихов посебан, једнообразни изглед. Ма колико апсурдно звучало, ни данас није реткост да нам сви младићи у Почасној чети делују као један. Некада се од њих и тражило да изгледају баш тако, да сви буду што сличнији, да имају приближно исту тежину и висину, а није се занемаривао ни изглед бркова, некада обавезног обележја мушког, а посебно војничког лица. За обављање протоколарних задатака, припадници почасне јединице, батаљона, чете, или вода, како кад, увежбавали су до изнемоглости стројеве радње – постројавање, равнање по ширини и дубини, рад с личним наоружањем, праћење погледом особе којој се исказује почаст, поздрав оружјем, парадни, односно стројеви корак...

Међу онима који желе да обуку плаву гардијску униформу, много је и девојака. Можда није далеко дан када ће, поред момака, најпре у почасном батаљону, а затим и у строју бити и девојке. Јер у тој елитној јединици Војске Србије већ има довољно професионалних војника нежнијег пола и за извршавање тог, најодговорнијег и највидљивијег задатка који Гарда обавља. ■

Прилог припремили:
Душан БАБАЦ
Чедомир ВАСИЋ
Душан ГЛИШИЋ